

Advies nr. 113/2019 van 5 juni 2019

Betreft: Ontwerp van besluit van de Franse Gemeenschapsregering houdende wijziging van het besluit van 8 mei 2018 betreffende de adoptie (CO-A-2019-112)

De Gegevensbeschermingsautoriteit (hierna "de Autoriteit");

Gelet op de wet van 3 december 2017 *tot oprichting van de Gegevensbeschermingsautoriteit*, inzonderheid op artikel 23 en 26 (hierna "WOG");

Gelet op de Verordening (EU) 2016/679 *van het Europees Parlement en de Raad van 27 april 2016 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens en tot intrekking van Richtlijn 95/46/EG* (algemene verordening gegevensbescherming) (hierna "AVG");

Gelet op de wet van 30 juli 2018 *betreffende de bescherming van natuurlijke personen met betrekking tot de verwerking van persoonsgegevens* (hierna "WVG");

Gelet op de adviesaanvraag van de heer Rachid Madrane, Waalse Minister van Jeugd, van Hulpverlening aan de Jeugd, Justitiehuzen, Sport en Promotie van Brussel, ontvangen op 4 april 2019;

Gelet op het verslag van Mevrouw Alexandra Jaspar, Directeur van het Kenniscentrum van de Gegevensbeschermingsautoriteit;

Brengt op 5 juni 2019 het volgend advies uit:

I. ONDERWERP EN CONTEXT VAN DE ADVIESAANVRAAG

1. Op 4 april 2019 vroeg de Waalse Minister van Jeugd, van Hulpverlening aan de Jeugd, Justitiehuisen, Sport en Promotie van Brussel (hierna de aanvrager) het advies van de Autoriteit over een ontwerp van besluit van de Regering van de Franse gemeenschap houdende wijziging van het Besluit van 8 mei 2018 betreffende de adoptie (hierna het ontwerp van besluit).

2. Het wettelijke kader voor de adoptie in België heeft onlangs een aantal opeenvolgende aanpassingen op federaal en communautair niveau¹ ondergaan, waarvan het ontwerp van besluit de laatste fase vormt voor de Federatie Wallonië-Brussel. Het ontwerpbesluit beoogt de wijziging van het besluit van 8 mei 2018 betreffende de adoptie (hierna "het adoptiebesluit") met het oog op de tenuitvoerlegging van het decreet van de Franse Gemeenschap tot wijziging van het adoptiedecreet van 31 maart 2004 (hierna "het adoptiedecreet"), dat op 27 maart 2019 door het parlement van de Federatie Wallonië-Brussel werd aangenomen.

3. Uit de nota aan de regering blijkt dat deze golf van wetswijzigingen met name tot doel heeft de nationale en internationale adoptieprocedures te harmoniseren met het oog op de beoordeling van de geschiktheid van kandidaat-adoptanten, de uitvoering van bepaalde procedurele stappen (uitvoering van sociale enquêtes, informatieverstrekking aan de ouders van herkomst, het opstellen van verslagen), de versterking van bepaalde garanties in buitenlandse samenwerkingsverbanden, of de harmonisatie van praktijken en de transparantie van procedures voor de gelijke behandeling van adoptanten. Deze wijzigingen hebben gevolgen voor de verwerking van persoonsgegevens in het kader van adoptieprocedures. Met name de wijziging van het adoptiebesluit en de bijlagen (modeldocumenten) hebben betrekking op een groot aantal persoonsgegevens.

4. In het kader van dit proces werd het advies van de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer (hierna "de Commissie"), de voorloper van de Autoriteit, ingewonnen met betrekking tot het wetsontwerp houdende vereenvoudiging, harmonisering, informatisering en modernisering van bepalingen van burgerlijk recht en van burgerlijk procesrecht alsook van het notariaat, en houdende diverse bepalingen inzake justitie². Het advies van de Autoriteit werd echter

¹ Wet van 6 juli 2017 houdende vereenvoudiging, harmonisering, informatisering en modernisering van bepalingen van burgerlijke recht en van burgerlijk procesrecht alsook van het notariaat, en houdende diverse bepalingen inzake justitie; Wet van 18 juni 2018 houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en bepalingen met het oog op de bevordering van alternatieve vormen van geschillenoplossing; Samenwerkingsovereenkomst tot wijziging van de samenwerkingsovereenkomst van 12 december 2005, goedgekeurd door de regering op 20 maart 2019 en onder voorbehoud van een instemmingsprocedure; Decreet van de Franse Gemeenschap tot wijziging van het decreet van 31 maart 2004 betreffende de adoptie, aangenomen in het parlement van de Federatie Wallonië-Brussel op 27 maart 2019.

² Advies nr. 49/2016 betreffende een wetsontwerp houdende vereenvoudiging, harmonisering, informatisering en modernisering van bepalingen van burgerlijk recht en van burgerlijk procesrecht alsook van het notariaat, en houdende diverse bepalingen inzake justitie

niet gevraagd over het ontwerpdecreet tot wijziging van het adoptiedecreet, ondanks het advies van de Raad van State in die zin.

5. Voorheen werd de Commissie in 1998³ om advies gevraagd naar aanleiding van de hervorming van de adoptie in het kader van de werkzaamheden ter ratificatie van het Verdrag van Den Haag van 29 mei 1993 inzake de internationale samenwerking en de bescherming van kinderen op het gebied van de interlandelijke adoptie (hierna het Verdrag van Den Haag).

6. Het huidig advies betreft voornamelijk het ontwerp van besluit dat ter advies wordt voorgelegd, maar plaatst het in de context van het adoptieproces om de reikwijdte ervan met betrekking tot de bescherming van persoonsgegevens te beoordelen.

II. ONDERZOEK VAN DE ADVIESAANVRAAG

1. Voorafgaande opmerking

7. In haar advies van 1998 had de Commissie reeds betreurd dat de bepalingen van het burgerlijk wetboek onvoldoende waarborgen voor de persoonlijke levenssfeer bevatten in het licht van de finaliteits-, proportionaliteits- en transparantiebeginselen. "De context van de internationale adoptie, in het bijzonder gekenmerkt door een "verlangen naar een kind" in hoofde van de kandidaat-adoptanten, kan inderdaad met zich meebrengen dat deze laatsten hen betreffende persoonsgegevens, waaronder medische gegevens en zeer gevoelige gegevens, tegen hun zin meedelen, uit vrees dat hun aanvraag om adoptie niet ingewilligd wordt. De Commissie roept dientengevolge op tot een zeer restrictieve toepassing van het finaliteitsbeginsel, en wenst in het bijzonder dat de persoonsgegevens die het voorwerp van een verwerking uitmaken tot het strikt noodzakelijke zouden beperkt worden"⁴.

8. Hoewel de wettelijke regeling voor adoptie sindsdien verschillende aanpassingen heeft ondergaan, lijkt er weinig verandering te zijn gekomen op het gebied van de bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Bij het lezen van het ontwerp van besluit, het adoptiebesluit en het adoptiedecreet, betreurt de Autoriteit onmiddellijk het gebrek aan aandacht voor de bescherming van de persoonsgegevens van de betrokkenen op een zo gevoelig gebied als dit. Met name bevat geen van de bij het ontwerpbesluit gevoegde modeldocumenten bepalingen die de transparantie van de verwerking en de informatieverstrekking aan de betrokkenen waarborgen. Ook biedt geen van de

³ Advies nr. 18/98 van 25 mei 1998 betreffende een Wetsontwerp tot hervorming van de adoptie - Verdrag van Den Haag van 29 mei 1993 inzake de bescherming van kinderen en de internationale samenwerking op het gebied van interlandelijke adoptie.

⁴ Advies nr. 18/98, punt 5.

onderzochte teksten garanties met betrekking tot de veiligheid van de gegevens en de rechten van de betrokkenen.

9. In overeenstemming met het aansprakelijkheidsbeginsel (*accountability*), verzoekt de Autoriteit de aanvrager passende organisatorische maatregelen te nemen en het wettelijke kader te herzien met het oog op de goedkeuring ervan binnen zijn bevoegdheid, en daarbij de nodige aanpassingen voor de bescherming van persoonsgegevens te integreren. Deze oefening moet worden uitgevoerd in overleg met de functionaris voor gegevensbescherming, rekening houdend met de toepasselijke gewestelijke, federale en internationale regelgeving, om na te gaan of zij in overeenstemming zijn met de AVG, de WVG, artikel 22 van de Grondwet, artikel 8 van het EVRM en artikel 16 van het Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind.

2. Rechtmatigheid en doeleinde van de verwerking

10. De doeleinden van de verwerking van persoonsgegevens in het kader van een adoptieprocedure kunnen worden afgeleid uit de doelstellingen van het adoptiedecreet, en in het bijzonder uit de volgende elementen⁵ :

- Bevorderen van kwaliteitsondersteuning voor de biologische ouders die van plan zijn hun kind ter adoptie toe te vertrouwen;
- Een kwalitatieve beoordeling van de adopteerbaarheid van kinderen bevorderen;
- Passende steun te verlenen voor de adoptie van kinderen met speciale behoeften;
- Een echte medeverantwoordelijkheid met de landen van herkomst verzekeren bij internationale adoptiesituaties;
- Bevorderen van een kwaliteitsbeoordeling van de geschiktheid van kandidaat-adoptanten;
- Bevorderen van een onderzoek van de kandidaturen dat gericht is op de behoeften van adoptiekinderen;
- Bevorderen van geïndividualiseerde matching.

11. Deze beginselen zijn uitgewerkt in een ethisch handvest dat door de Regering van de Franse Gemeenschap is goedgekeurd⁶, met inachtneming van het Burgerlijk Wetboek, het Gerechtelijk Wetboek en het Verdrag van Den Haag.

12. De Autoriteit beschouwt deze doeleinden als welbepaald, uitdrukkelijk omschreven en gerechtvaardigd in het licht van artikel 5.1.b) van de AVG. De rechtsgrond voor de verwerking is artikel 6.1, c) (uitvoering van een wettelijke verplichting door erkende adoptieorganismen) en artikel 6.1, e)

⁵ Art. 1, 4de lid, 2°, 4°, 6°, 8°, 10°, 11°, 12°, van het adoptiedecreet.

⁶ Ethisch charter inzake adoptie,
http://www.adoptions.be/index.php?eID=tx_nawsecured&u=0&g=0&hash=71565ff9942ca46ed7bd09faeba7160845d2c5c2&file=fileadmin/sites/saac/upload/saac_super_editor/saac_editor/documents/telechargement/Charte_ethique.pdf

(uitvoering van een opdracht in het algemeen belang of behorend tot de uitoefening van openbaar gezag, voor andere actoren) van de AVG.

13. Wanneer de rechtsgrond voor de verwerking een wettelijke verplichting of een opdracht van algemeen belang is, zoals in dit geval, moet ook rekening worden gehouden met artikel 6.3, van de AVG⁷, dat voorschrijft welke essentiële elementen van de gegevensverwerking in de reglementering moeten worden opgenomen:

- de algemene voorwaarden voor de rechtmatigheid van de verwerking door de verwerkingsverantwoordelijke;
- de types of categorieën van te verwerken persoonsgegevens;
- de betrokkenen;
- de entiteiten waaraan de persoonsgegevens mogen worden verstrekt en doeleinden waarvoor deze persoonsgegevens mogen worden verstrekt,
- de beperking van de doeleinden;
- de bewaartermijnen;
- de verwerkingsactiviteiten en –procedures , waaronder maatregelen om te zorgen voor een rechtmatige en loyale verwerking.

14. De meeste van deze essentiële elementen blijken noch in het adoptiedecreet, noch in het adoptiebesluit te zijn opgenomen. De Autoriteit beveelt de aanvrager dan ook aan om het vast te stellen rechtskader te herzien in het licht van het legaliteits- en aansprakelijkheidsbeginsel, zoals in punt 9 wordt gevraagd.

15. Bovendien benadrukt de Autoriteit dat ten minste de door het legaliteitsbeginsel vereiste essentiële elementen in een wettelijke norm dienen vastgelegd te worden, ook al betekent dit dat bepaalde specifieke maatregelen aan de uitvoerende macht moeten worden gedelegeerd⁸.

3. Verwerkingsverantwoordelijke(n)

16. Ter herinnering, de verwerkingsverantwoordelijke kan worden gedefinieerd als "de natuurlijke persoon of rechtspersoon, een overheidsinstantie, een dienst of een ander orgaan die/dat, alleen of samen met anderen, het doel van en de middelen voor de verwerking van persoonsgegevens vaststelt" (artikel 4.7 van de AVG). Artikel 4.7 AVG bepaalt dat wanneer de verwerkingen en de middelen van een gegevensverwerking door de wetgeving zijn vastgesteld, zoals dit hier het geval is, de verwerkingsverantwoordelijke door de wetgeving kan worden aangeduid.

⁷ Samen te lezen met artikel 8 EVRM en artikel 22 van de Grondwet.

⁸ Zie de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof en de adviezen van de afdeling Wetgeving van de Raad van State ter zake, en in het bijzonder G.H., 5 juli 2018, nr. 86, § B.7.2, R.v.S., 2 mei 2002, advies nr. 33.285/1 ; R.v.S., 23 november 2004, Advies nr. 37.748 ; R.v.S., 4 november 2004, Advies nr. 37.765 ; R.v.S., 11 augustus 2005, Advies nr. 38.782/2/V.

17. Volgens de informatie waarover de Autoriteit beschikt, zijn verschillende actoren betrokken bij het beheer van een adoptieaanvraag binnen de Federatie Wallonië-Brussel⁹.

18. De Autorité Centrale Communautaire (ACC) is de bevoegde adoptieautoriteit voor de Federatie Wallonië-Brussel. Haar belangrijkste opdrachten zijn:

- de organisatie van de voorbereidende zittingen;
- de uitvoering van sociale enquêtes, opgedragen door de Jeugdrechtbank;
- de begeleiding van adoptieprocedures in België en in het buitenland;
- de controle op de erkende adoptieorganismen;
- de samenwerking met andere bevoegde Belgische autoriteiten en met buitenlandse autoriteiten.

19. De Organismes d'Adoption Agréés (OAA) (erkende adoptieorganismen) zijn diensten (publiekrechtelijke of privaatrechtelijke rechtspersonen) die optreden als tussenpersoon bij de adoptie, met als opdracht om kinderen bij te staan en te beschermen en ook om adoptieouders te ondersteunen. Zij moeten krachtens het adoptiedecreet door de Franse Gemeenschap worden erkend.

20. De familierechtbank is de gerechtelijke instantie die verantwoordelijk is voor de adoptie van minderjarigen. Zij is met name bevoegd voor de procedure om te bepalen of een kind in aanmerking komt voor adoptie en voor de procedure om te bepalen of een kind zowel voor binnenlandse als voor internationale adopties in aanmerking komt. Het Openbaar Ministerie komt ook tussenbeide om een advies uit te brengen naar aanleiding van het moraliteitsonderzoek dat het met betrekking tot de adoptanten uitvoert, met name door hun strafblad te raadplegen.

21. Elk van deze entiteiten kan in het kader van haar taken tijdens de adoptieprocedure als verwerkingsverantwoordelijke worden gekwalificeerd en moet ervoor zorgen dat de wetgeving inzake de bescherming van persoonsgegevens wordt nageleefd. Om elke dubbelzinnigheid over de rol van elke partij te vermijden en de uitoefening van de in de artikelen 12 tot en met 22 van de AVG vastgelegde rechten van de betrokkene te vergemakkelijken, verzoekt de Autoriteit de aanvrager om in zijn ontwerpbesluit te vermelden wie de rol van verwerkingsverantwoordelijke (eventueel gezamenlijke) op zich neemt en voor welke soorten verwerkingen.

⁹ Op federaal niveau is de Federale Centrale Autoriteit de door de Federale Overheidsdienst Justitie aangewezen autoriteit om in België de taken als centrale autoriteit uit te oefenen waarin het Verdrag van Den Haag voorziet en gespecificeerd door het Burgerlijk Wetboek.

4. Verzamelde gegevens en proportionaliteit van de verwerking

a) Algemene commentaar

22. Het adoptiebesluit en het ontwerpbesluit bevatten ongeveer 20 bijlagen met inbegrip van modeldocumenten voor gebruik door de verwerkingsverantwoordelijken in verschillende situaties en in verschillende stadia van de procedure: modellen voor verslagen, dossiers, formulieren, overeenkomsten die specifiek zijn voor verschillende adoptiesituaties... Men ziet hier onder meer gevoelige gegevens, zoals...: alcohol- en drugsgebruik en tabaksverslaving van de biologische ouders van het kind¹⁰, hun religieuze overtuiging¹¹, de medische gegevens van het kind, bijzondere aandacht voor de psycho-emotionele toestand van het kind¹², de identificatie en de gezondheidstoestand van de broers en zussen, de grootouders en de ruime familie van het kind¹³, de onvruchtbaarheid van de kandidaat-adoptanten, hun empathisch vermogen, hun "psychologische flexibiliteit", hun stress- en conflictmanagement, hun psycho-effectieve beschikbaarheid, de manier van functioneren van het koppel en hun financiële situatie¹⁴...

23. In het kader van een adoptieprocedure is het belangrijk om in het hoger belang van het te adopteren kind de adoptieouders te vinden die het best aan zijn of haar behoeften voldoen. De Autoriteit erkent dat deze doelstelling noodzakelijkerwijs een grondige kennis van het kind en de kandidaat-adoptanten impliceert, en derhalve de verwerking van persoonsgegevens, met inbegrip van gevoelige gegevens.

24. Het hoger belang van het kind is de hoeksteen van het Belgische rechtskader en het Verdrag van Den Haag inzake adoptie. De Autoriteit benadrukt echter dat het hoger belang van het kind *in abstracto* en in beginsel niet alle inbreuken op het privéleven van het kind zelf, de kandidaat-adoptanten en hun respectieve gezinnen rechtvaardigt. Het zou zelfs tegenstrijdig zijn om zich te beroepen op het hoger belang van het kind om zijn persoonsgegevens te verwerken zonder passende waarborgen voor de bescherming van zijn privacy. Bovendien wordt in het Verdrag van Den Haag uitdrukkelijk bepaald dat het onder meer tot doel heeft om "waarborgen vast te leggen om te verzekeren dat interlandelijke adopties op zodanige wijze plaatsvinden dat het hoogste belang van het kind daarmee is gediend en de grondrechten die hem volgens het internationale recht toekomen, worden geëerbiedigd"¹⁵. Het recht op privacy is echter een grondrecht dat is vastgelegd in artikel 16 van het Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind.

¹⁰ Bijlagen 4 en 8 van het adoptiebesluit.

¹¹ Bijlage 28 van het adoptiebesluit

¹² Bijlagen 4 en 8 van het adoptiebesluit.

¹³ Bijlagen 16 en 23 van het adoptiebesluit.

¹⁴ Bijlagen 9, 10, 14 en 15 van het adoptiebesluit.

¹⁵ Art. 1, a, van het Verdrag van Den Haag.

25. Ook het hoger belang van het kind bij de adoptieprocedure leidt niet tot het tenietdoen van het recht op bescherming van de persoonsgegevens van kandidaat-adoptanten. De enige gegevens die mogen worden verwerkt, zijn de gegevens die nodig zijn om te beoordelen of ze geschikt zijn om te adopteren en of ze op de juiste wijze zijn afgestemd op het kind en zijn of haar behoeften, in overeenstemming met hogervermeld Ethisch Handvest inzake adoptie.

26. In dit verband herinnert de Autoriteit eraan dat bij het verzamelen en verwerken van persoonsgegevens van het kind en kandidaat-adoptanten het proportionaliteitsbeginsel en de minimalisering van de gegevensverwerking in acht moeten worden genomen: enkel de gegevens die toereikend, ter zake dienend en beperkt zijn tot wat noodzakelijk is uitgaande van de weerhouden doeleinden, mogen worden verwerkt (art. 5.1.c van de AVG). Het is derhalve passend dat de aanvrager een systematische analyse maakt van elke categorie gegevens die in de bijlagen bij het adoptiebesluit worden vereist, teneinde na te gaan of deze gegevens noodzakelijk zijn om het of de beoogde doeleinde(n) te bereiken¹⁶. De gezondheidstoestand en de medische voorgeschiedenis van het kind zijn bijvoorbeeld noodzakelijke elementen om de medische opvolging zijn leven lang te waarborgen. Als het doeleinde daarentegen kan worden bereikt via het verzamelen van minder indringende gegevens, verdient deze aanpak de voorkeur. Met deze opmerking moet met name rekening worden gehouden bij de beoordeling van de noodzaak om het DNA of andere biometrische gegevens van het kind te verzamelen (zie afdeling b, hierna).

27. Deze oefening is ook vereist voor gegevens over de families van kinderen die geadopteerd moeten worden (biologische ouders, broers en zussen, ruime familie) en kandidaat-adoptanten (gezinssituatie, biologische of geadopteerde kinderen), die ook worden verwerkt. Sommige situaties, zoals adoptie binnen het gezin, kunnen een verdere verzameling van persoonsgegevens over broers en zussen, grootouders of familieleden rechtvaardigen, terwijl dit voor andere vormen van adoptie wellicht niet nodig is. Wat de biologische ouders betreft, verbaast het de Autoriteit bijvoorbeeld dat hun geloofsovertuiging wordt vermeld in het beknopte overzichtsformulier van bijlage 28 van het adoptiebesluit. De vraag met betrekking tot hun alcohol-, drugs- en tabaksconsumptie lijkt ook op een overdreven wijze geformuleerd te zijn. Wetende dat het doel is om hun gezondheidstoestand en de mogelijke gevolgen daarvan voor hun biologisch kind te beoordelen, kan het bestaan van een alcohol- of drugsverslavingsprobleem worden vermeld, maar het louter gebruik van alcohol of tabak is op zich niet relevant. Wat de kandidaat-adoptanten betreft, lijken hun inlevingsvermogen en "psychologische flexibiliteit" op zijn minst subjectieve gegevens te zijn en deze zijn niet systematisch vereist in de modelformulieren (zij zijn niet opgenomen in de bijlagen 14 en 15, maar in de bijlagen 9 en 10), zodat

¹⁶ Deze vaststelling geval per geval van de doeleinden is eveneens noodzakelijk om de bewaartermijn van elke categorie gegevens te bepalen (zie afdeling 5).

men zich kan afvragen of het verzamelen van deze gegevens werkelijk noodzakelijk en volledig gerechtvaardigd is in het licht van de nagestreefde doeleinden.

28. Deze proportionaliteitstoets zal moeten plaatsvinden in het raam van een gegevensbeschermingseffectbeoordeling (zie afdeling c, hierna). Na deze beoordeling moeten onnodige gegevens uit de bij het adoptiebesluit gevoegde modeldocumenten worden verwijderd.

b) Verzameling van biometrische gegevens van het geadopteerde kind

29. Het adoptiebesluit heeft een niet te verwaarlozen wijziging ondergaan wat de informatie betreft die door het adoptieorganisme moet worden verzameld. Er wordt immers in artikel 19, § 3 bepaald dat (vrije vertaling) « *Zodra de overeenkomst is gesloten, moet het adoptieorganisme ervoor zorgen dat de identiteit van het kind te allen tijde kan worden geverifieerd door het verzamelen van biometrische gegevens, DNA-tests of gelijkwaardige garanties* ». De reden voor deze toevoeging wordt amper toegelicht in de voorbereidende werkzaamheden van het decreet, die zich beperken tot het vermelden dat « *Bovendien is het, gezien de moeilijkheden van de afgelopen jaren, van belang om de garanties die gedurende de gehele procedure kunnen worden geboden met betrekking tot de identiteit van verwante kinderen, zoveel mogelijk te versterken door een 3de paragraaf toe te voegen* »¹⁷. Bovendien is, in tegenstelling tot het advies van de Raad van State, het advies van de Autoriteit niet gevraagd over het ontwerp van decreet tot wijziging van het adoptiedecreet¹⁸.

30. De Autoriteit betreurt dat zij niet werd geraadpleegd over een zo gevoelige kwestie als het verzamelen van biometrische gegevens over het te adopteren kind. Het betreurt ook dat het doeleinde van deze gegevensverzameling niet nader wordt uitgelegd en dat de noodzaak ervan niet wordt aangetoond. De vage vermelding van de "moeilijkheden van de afgelopen jaren" kan geenszins volstaan om een dergelijke verwerking van gevoelige gegevens te rechtvaardigen.

31. Er dient ook aan te worden herinnerd dat biometrische gegevens behoren tot een bijzondere categorie van persoonsgegevens zoals bedoeld in artikel 9 van de AVG, waarvan de verwerking verboden is, tenzij aan bepaalde voorwaarden is voldaan. In dit geval ziet de Autoriteit, bij gebrek aan meer gedetailleerde uitleg over de noodzaak van een dergelijke inzameling in het licht van de doeleinden van de verwerking, noch over de passende waarborgen voor de fundamentele rechten en

¹⁷ Commentaar bij artikel 15 van het ontwerp van decreet tot wijziging van artikel 19 van het adoptiebesluit van 31 maart 2004, *Doc.*, Parl. Comm. fr., 2018-2019, n° 776/1, p. 7.

¹⁸ De Raad van State beval aan om het advies van de Autoriteit in te winnen met betrekking tot met name artikel 15 (tot wijziging van artikel 19 van het decreet) en titel VI over het recht op toegang tot de persoonlijke herkomst. De Memorie van toelichting heeft deze opmerking beantwoord door de stellen dat (vrije vertaling) « De dringende noodzaak om vooruitgang te boeken met het decreet en de hervorming van de regelgeving maakt het niet langer mogelijk om te reageren op deze opmerkingen van de Raad van State; aangezien de harmonisering van de praktijken op het gebied van oorspronkelijk onderzoek in de nabije toekomst niet noodzakelijk is, is besloten om titel VI van het decreet momenteel niet te wijzigen ». Artikel 15, § 3, werd daarentegen gehandhaafd, zonder dat het advies van de Autoriteit werd ingewonnen.

belangen van de betrokkene, niet in op welke basis een dergelijke verwerking van biometrische gegevens als rechtmatig zou kunnen worden beschouwd.

32. De Autoriteit is ook van mening dat de algemene verwijzing naar het gebruik van "biometrische gegevens" a priori te ruim is, aangezien sommige procedés (zoals fotografie) minder ingrijpend zijn dan andere (DNA). Het is aan de wetgever om te bepalen van welk(e) procedé(s) de organismen gebruik kunnen maken, met inachtneming van het proportionaliteitsbeginsel. Bovendien is niet aangetoond dat systematische inzameling van DNA het risico van vervalsing van de identiteit van het te adopteren kind afdoende zou bestrijden. Aanvullende maatregelen van de aanvrager om de controle op de betrouwbaarheid van buitenlandse partners te versterken kunnen in dit verband ook garanties bieden (zie de punten 53 en v.). Ervan uitgaande dat de aanvrager kan aantonen dat het DNA de beste oplossing voor het probleem is, is de Autoriteit van mening dat een dergelijke controle beperkt moet blijven tot gevallen waarin er echte twijfel bestaat over de identiteit van het kind en waarin er geen andere betrouwbare en minder indringende identificatiemiddelen bestaan. De Autoriteit verzoekt dus de aanvrager om vooraf een grondig onderzoek te voeren naar de proportionaliteit van de geplande biometrische identificatiemaatregelen en, in voorkomend geval, een passend rechtskader te ontwikkelen voor het verzamelen en verwerken van dergelijke gegevens¹⁹. Zij beveelt aan deze voorafgaande analyse uit te voeren in het kader van de hierna vermelde gegevensbeschermingseffectbeoordeling.

c) Noodzaak om over te gaan tot een gegevensbeschermingseffectbeoordeling (GEB).

33. Volgens artikel 35.1 van de AVG, « Wanneer een soort verwerking, in het bijzonder een verwerking waarbij nieuwe technologieën worden gebruikt, gelet op de aard, de omvang, de context en de doeleinden daarvan waarschijnlijk een hoog risico inhoudt voor de rechten en vrijheden van natuurlijke personen voert de verwerkingsverantwoordelijke vóór de verwerking een beoordeling uit van het effect van de beoogde verwerkingsactiviteiten op de bescherming van persoonsgegevens ».

34. In haar Aanbeveling 01/2018 stelt de Autoriteit negen criteria vast om te bepalen of een verwerking aanleiding kan geven tot een hoog risico, waaronder de gevoelige of zeer persoonlijke aard van de verwerkte gegevens en de kwetsbaarheid van de betrokkenen. « In de meeste gevallen

¹⁹ Ter informatie verwijst de Autoriteit naar het voorstel voor een Vlaams decreet tot oprichting van een afstammingscentrum en een DNA-databank inzake adoptie, waarover zij een advies heeft uitgebracht. Advies nr. 64/2019 van 27 februari 2019 betreffende een Voorstel van Vlaams decreet houdende de oprichting van een afstammingscentrum en een DNA-databank inzake adoptie,

https://www.gegevensbeschermingsautoriteit.be/sites/privacycommission/files/documents/advies_64_2019.pdf

kan een verwerkingsverantwoordelijke ervan uitgaan dat voor een verwerking die aan twee criteria voldoet een gegevensbeschermingseffectbeoordeling moet worden uitgevoerd»²⁰.

35. Gezien de gevoelige aard van de verwerkte gegevens (met name biometrische gegevens) en de kwetsbare situatie van de betrokkenen (biologische ouders, te adopteren kinderen en kandidaat-adoptanten) acht de Autoriteit het noodzakelijk dat de aanvrager een dergelijke effectbeoordeling uitvoert.

36. Bij de uitvoering van deze effectbeoordeling moet het advies van de functionaris voor gegevensbescherming worden ingewonnen (art. 35.2 van de AVG). Zij moet minstens de volgende elementen bevatten (art. 35.7 van de AVG):

- a) « een systematische beschrijving van de beoogde verwerkingen en doeleinden van de verwerking, waaronder, in voorkomend geval, de gerechtvaardigde belangen die door de verwerkingsverantwoordelijke worden behartigd;
- b) een beoordeling van de noodzaak en de evenredigheid van de verwerkingen met betrekking tot de doeleinden;
- c) een beoordeling van de [in artikel 35.1] bedoelde risico's voor de rechten en vrijheden van betrokkenen; en
- d) de beoogde maatregelen om de risico's aan te pakken, waaronder waarborgen, veiligheidsmaatregelen en mechanismen om de bescherming van persoonsgegevens te garanderen en om aan te tonen dat aan deze verordening is voldaan, met inachtneming van de rechten en gerechtvaardigde belangen van de betrokkenen en andere personen in kwestie».

5. Informatiebeveiliging

37. De Autoriteit stelt vast dat het ontwerp van besluit, het adoptiebesluit en het adoptiedecreet geen enkele maatregel vermelden met betrekking tot de beveiliging, en meer bepaald de vertrouwelijkheid van persoonsgegevens. Zij herinnert in dit verband aan de verplichting om de « gepaste technische en organisatorische maatregelen te nemen teneinde een op de risico's afgestemd beveiligingsniveau te waarborgen », hierbij rekening houdend met de stand van de techniek, de uitvoeringskosten, de aard, de omvang, de context en de verwerkingsdoeleinden alsook de risico's voor de rechten en vrijheden van personen die qua waarschijnlijkheid en ernst variëren » (art. 32.1 van de AVG).

²⁰ Aanbeveling uit eigen beweging nr. 01/2018 van 28 februari 2018, met betrekking tot de gegevensbeschermingseffectbeoordeling en voorafgaande raadpleging, punten 19 en 20 https://www.privacycommission.be/sites/privacycommission/files/documents/aanbeveling_01_2018.pdf.

38. Naargelang de behoeften, kan dit volgende maatregelen omvatten (art. 32.1 van de AVG):
- a) de pseudonimisering en versleuteling van persoonsgegevens (bijvoorbeeld voor DNA-gegevens);
 - b) middelen om op permanente basis de vertrouwelijkheid, integriteit, beschikbaarheid en veerkracht van de verwerkingssystemen en diensten te garanderen;
 - c) middelen om, bij een fysiek of technisch incident, de beschikbaarheid van en de toegang tot de persoonsgegevens tijdig te herstellen;
 - d) een procedure om regelmatig de doeltreffendheid van de technische en organisatorische maatregelen te testen, beoordelen en evalueren.

39. Als mogelijke organisatorische maatregelen suggereert de Autoriteit met name opleiding en bewustmaking op het gebied van de persoonlijke levenssfeer voor ambtenaren van de bevoegde administraties, alsook voor adoptieorganismen en maatschappelijk werkers die verantwoordelijk zijn voor het verzamelen en verwerken van gegevens. Zij moeten dus bewust worden gemaakt van hun geheimhoudingsplicht en van de inachtneming van het proportionaliteitsbeginsel. Ter herinnering, bij het verzamelen van gegevens tijdens gesprekken en het vastleggen van deze gegevens in een verslag is het belangrijk om alleen die gegevens te bewaren die strikt noodzakelijk zijn om de beoogde doeleinden te verwezenlijken.

40. De Autoriteit benadrukt nogmaals de gevoelige aard van bepaalde gegevens in de dossiers, waarvan de verwerking een grotere waakzaamheid vereist. Met name de in artikel 9 van de AVG bedoelde categorieën gegevens (waaronder de biometrische gegevens) vereisen strengere veiligheidsmaatregelen, overeenkomstig artikel 9 van de WVG:

- de categorieën van personen aanwijzen die de persoonsgegevens kunnen raadplegen (voor alle betrokken instanties), waarbij hun hoedanigheid ten opzichte van de verwerking van de betrokken gegevens nauwkeurig moet worden omschreven;
- de lijst van de aldus aangewezen categorieën van personen ter beschikking houden van de bevoegde toezichhoudende autoriteit;
- ervoor zorgen dat de aangewezen personen door een wettelijke of statutaire verplichting, of door een evenwaardige contractuele bepaling ertoe gehouden zijn het vertrouwelijke karakter van de betrokken gegevens in acht te nemen.

6. Rechten van de betrokkenen

41. Om te beginnen merkt de Autoriteit op dat het voor advies voorgelegde ontwerp van besluit, en met name de bijgevoegde modeldocumenten (formulieren, overeenkomsten), ten aanzien van de betrokkenen geen enkele informatie bevatten over de bescherming van hun persoonsgegevens en de

uitoefening van hun rechten. Deze situatie moet worden gecorrigeerd overeenkomstig het loyaliteits- en transparantiebeginsel en de artikelen 12 en volgende van de AVG.

42. Wat het recht van inzage betreft, benadrukt de Autoriteit dat een onderscheid moet worden gemaakt tussen het recht van inzage van personen in hun eigen persoonsgegevens en het recht van het geadopteerde kind om inzage te krijgen in de gegevens over zijn herkomst.

43. Artikel 15 AVG bekrachtigt het Recht van inzage van de betrokkene. In het kader van een adoptie kan eenieder (ouders en gezin van herkomst, geadopteerd kind, kandidaat-adoptanten, adoptieouders,...) dit recht inroepen met betrekking tot hem betreffende gegevens. Dit recht kan worden beperkt door wetgevende maatregelen overeenkomstig artikel 23 van de AVG.

44. Artikel 368-6 van het burgerlijk wetboek, in zijn nieuwe versie, regelt de mogelijkheid voor de geadopteerde, zijn wettelijke vertegenwoordigers of, in geval van overlijden van de geadopteerde, zijn nakomelingen om toegang te krijgen tot informatie over de "oorsprong van de geadopteerde persoon, in het bijzonder die betreffende de identiteit van zijn [biologische] moeder en vader, alsook de gegevens die nodig zijn voor de opvolging van zijn gezondheidstoestand, over de medische voorgeschiedenis van de geadopteerde en zijn familie [van herkomst]". Het gaat er niet alleen om dat de betrokkenen toegang hebben tot de hen betreffende gegevens, maar ook tot bepaalde gegevens over derden, voor bepaalde specifieke doeleinden (toegang tot de oorsprong en de gezondheidszorg). Vandaar de noodzaak om dit recht van inzage specifiek te regelen. Het adoptiebesluit bepaalt bovendien dat het recht op inzage (vrije vertaling) « betrekking heeft op gegevens over de herkomst van de geadopteerde, met uitzondering van gegevens over de psychologische en sociale vaardigheden van de geadopteerde, en de opvolging na de adoptie. Dit recht staat niet open voor de familie van herkomst of de broers en zussen van de geadopteerde»²¹. De raadpleging moet bovendien worden begeleid door een professional²². De Autoriteit is van mening dat deze raadpleging van gegevens betreffende een derde gebaseerd is op legitieme doeleinden en duidelijk omschreven is. Zij betreurt echter dat het adoptiedecreet niet definitief is gewijzigd om een gedetailleerder kader te bieden voor de kwestie van de toegang tot de herkomst van het geadopteerde kind, in tegenstelling tot het advies van de Hoge Raad voor adoptie²³.

7. Bewaartermijn van de gegevens

²¹ Artikel 50, § 1, van het adoptiebesluit.

²² Artikel 50, § 2, 1ste lid van het adoptiebesluit.

²³ Advies nr. 17 van 28 februari 2019-8 van de Conseil supérieur de l'adoption relatif aux recherches d'origine des personnes adoptées, <http://www.cosa.cfwb.be/index.php?id=993>. Het ontwerp van decreet tot wijziging van het adoptiebesluit was oorspronkelijk bedoeld om de praktijken met betrekking tot het onderzoek van de oorsprong te harmoniseren via een wijziging van titel VI van het decreet, maar van deze doelstelling werd afgezien. Zie Memorie van Toelichting, *Doc.*, Parl. Comm. fr., 2018-2019, n° 776/1, p. 4.

45. Artikel 49 van het adoptiedecreet bepaalt dat de bevoegde centrale autoriteit en de adoptieorganismen (vrije vertaling) "informatie die zij bezitten over de herkomst van het geadopteerde kind [bewaren], met inbegrip van informatie over de identiteit van de moeder en de vader en de medische voorgeschiedenis van het geadopteerde kind en zijn familie". Deze bepaling is gebaseerd op artikel 368-6 van het Burgerlijk Wetboek²⁴, dat de bevoegde autoriteiten verplicht deze gegevens te bewaren. Het adoptiebesluit bepaalt dat deze documenten "ten minste vijftig jaar" moeten worden bewaard²⁵.

46. De Autoriteit herinnert aan het beginsel van de opslagbeperking als bedoeld in artikel 5.1 e) van de AVG dat stelt dat persoonsgegevens niet langer mogen worden bewaard dan de tijd die nodig is voor de verwezenlijking van de doeleinden waarvoor zij worden verwerkt. In het onderhavige geval is het de bedoeling de geadopteerde (en zijn nakomelingen na zijn overlijden) toegang te geven tot informatie over zijn afkomst en tot medische informatie die van invloed kan zijn op zijn gezondheid en die van zijn nakomelingen, onder de bij wet vastgestelde voorwaarden (zie paragraaf 43). In deze omstandigheden en met het oog op deze doeleinden acht de Autoriteit het gerechtvaardigd dat voor de bewaring van deze specifieke gegevens een indicatieve minimale bewaartermijn wordt vastgesteld.

47. Anderzijds verbaast het de Autoriteit dat deze minimumtermijn de helft bedraagt van de minimale termijn van 100 jaar zoals bepaald in het Koninklijk Besluit van 23 april 2017 betreffende de verzameling en de bewaring van en de toegang tot de gegevens in verband met de herkomst van de geadopteerde (artikel 1, § 2), genomen in uitvoering van artikel 368-6 van het Burgerlijk Wetboek. Deze tegenstrijdigheid zou moeten worden rechtgezet door de communautaire termijn in overeenstemming te brengen met de in het Koninklijk Besluit voorziene termijn, teneinde de toegangsrechten van de betrokkenen in heel België op coherente wijze te waarborgen. Deze bewaringstermijn kan overigens de levensduur van de betrokkene overstijgen, zodat de regels van de AVG na het overlijden niet langer van toepassing zijn op zijn of haar persoonsgegevens.²⁶

48. De Autoriteit merkt ook op dat er geen enkele melding wordt gemaakt van een bewaartermijn voor het bewaren van andere informatie dan die waarvan sprake in artikel 49 van het adoptiebesluit. De adoptiedossiers bevatten echter andere informatie dan de identiteit van de biologische ouders en de medische voorgeschiedenis van de familie, zoals verslagen over de geschiktheid van toekomstige kandidaat-adoptanten of de opvolging na de adoptie. De Autoriteit is van oordeel dat per categorie gegevens (andere dan die waarvan sprake elke in artikel 49 van het decreet) een maximale

²⁴ Zoals gewijzigd door de wet van 6 juli 2017 houdende vereenvoudiging, harmonisering, informatisering en modernisering van bepalingen van burgerlijke recht en van burgerlijk procesrecht alsook van het notariaat, en houdende diverse bepalingen inzake justitie.

²⁵ Artikel 48 van het adoptiebesluit.

²⁶ Zie overweging 27 van de AVG. Er moet echter aan worden herinnerd dat de gegevens van een overledene ook informatie kunnen bevatten over andere (nog levende) personen, zoals gezinsleden of familieleden. In dat geval zal de AVG verder van toepassing zijn op deze persoonsgegevens.

bewaartermijn moet worden vastgesteld in het licht van de doeleinden die verband houden met het beheer van het adoptiedossier en de ondersteuning na de adoptie.

8. Doorgifte van gegevens ingeval van internationale adopties

49. Het wettelijk kader voor adoptie in België regelt ook de internationale adopties. Krachtens artikel 360-2 van het Burgerlijk Wetboek worden als internationale adopties beschouwd, de situaties waarin het kind:

«1° vanuit de Staat van herkomst naar België werd, wordt of moet worden overgebracht, hetzij na zijn adoptie in deze Staat door een persoon of door personen met gewone verblijfplaats in België, hetzij met het oog opeen dergelijke adoptie in België of in deze Staat, of

2° in België zijn gewone verblijfplaats heeft en het naar een andere Staat werd, wordt of moet worden overgebracht, hetzij na zijn adoptie in België door een persoon of personen met gewone verblijfplaats in die andere Staat, hetzij met het oog op een dergelijke adoptie in België of in die andere Staat, of

3° in België verblijft zonder gemachtigd te zijn er zich te vestigen of er langer dan drie maanden te verblijven, teneinde er te worden geadopteerd door een persoon of personen die er hun gewone verblijfplaats hebben».

50. Deze situaties worden ook geregeld door het Verdrag van Den Haag.

51. Het beheer van deze adoptiesituaties impliceert de overdracht van persoonsgegevens van België naar de bevoegde adoptieautoriteiten in het buitenland en vice versa²⁷.

52. Om te beginnen moet worden verduidelijkt hoe deze internationale samenwerking momenteel wordt geregeld door het adoptiedecreet (a). Vervolgens moet een onderscheid worden gemaakt naargelang de gegevens van een derde land naar België (b) of van België naar een land buiten het Europese grondgebied (c) worden doorgegeven. ten slotte dient te worden herinnerd aan de verplichting om de betrokkenen te informeren (d).

(a) Huidige omkadering van de buitenlandse samenwerking door het adoptiedecreet

53. Erkende adoptieorganismen zijn gemachtigd om met een aantal landen van herkomst samen te werken. Voor elk betrokken land moet de Franse Gemeenschap een kader goedkeuren voor

²⁷ Zie met name artikel 361-3 en volgende van het Burgerlijk Wetboek, dat de informatie bepaalt die moet worden uitgewisseld tussen de centrale of federale bevoegde autoriteit in België en de bevoegde autoriteit in het land van herkomst. Deze uitwisseling van informatie wordt eveneens vereist door het Verdrag van Den Haag.

samenwerking tussen het adoptieorganisme en de lokale autoriteiten of instellingen die kinderen opvangen die geadopteerd moeten worden. Deze toestemming kan betrekking hebben op slechts een bepaalde regio of op een of meer instellingen in dat land. De lijst van landen waarmee erkende adoptieorganismen samenwerken, wordt gepubliceerd op de website van de Autorité Centrale Communautaire²⁸. Momenteel bevinden al deze landen zich buiten het grondgebied van de Europese Unie.

54. Wanneer een adoptieorganisme een samenwerking in het buitenland wenst aan te gaan, stelt het overeenkomstig de procedure van het adoptiedecreet de administratie van de Franse Gemeenschap die adoptie onder haar bevoegdheden heeft, hiervan in kennis en voegt bij zijn aanvraag: (vrije vertaling)

- « (1) een vertaling in het Frans van de in het land of de territoriale entiteit van het betrokken land geldende adoptiewetgeving;
- 2° de identificatie van de adoptieautoriteiten in het land of de territoriale entiteit van het betrokken land en de identiteit van de instellingen, verenigingen of personen die met het organisme kunnen samenwerken, hierna "partners" genoemd;
- 3° een kader voor samenwerking in het land of de territoriale entiteit van het betrokken land (zie bijlage 5 van het adoptiebesluit);
- 4° een ingevulde vragenlijst over het land of de territoriale entiteit van het betrokken land (zie bijlage 6 van het adoptiebesluit);
- 5° een verslag van een missie naar het land of de territoriale entiteit van het betrokken land;
- 6° elk ander nuttig document»²⁹.

55. De administratie onderzoekt de aanvraag tot samenwerking en verifieert in het bijzonder "de waarborgen die door de [buitenlandse] autoriteiten en partners worden geboden met betrekking tot de naleving van het toepasselijke recht, de herkomst, de adopteerbaarheid en de belangen van het kind en *de fundamentele rechten die voor hen worden erkend door het Belgische recht, het recht van het land of de territoriale entiteit van het betrokken land en het internationale recht* »³⁰.

56. Deze algemene verwijzing naar de grondrechten van het kind omvat uiteraard ook het recht op privacy, dat is vastgelegd in het Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind. Deze algemene formule laat echter op geen enkele wijze toe na te gaan of de privacy van kandidaat-adoptanten ook beschermd wordt. Het adoptiedecreet vertoont dus een lacune wat dit betreft. Bovendien wordt in geen van de te verstrekken modeldocumenten (bijlagen 5 en 6 van het

²⁸ <http://www.adoptions.be/index.php?id=1008>

²⁹ Artikel 17 van het adoptiedecreet.

³⁰ Artikel 18, § 1, 1° van het adoptiedecreet (wij onderstrepen).

adoptiebesluit) verwezen naar de vereiste van passende waarborgen voor de bescherming van persoonsgegevens.

57. Ten slotte bepaalt het adoptiedecreet dat het adoptieorganisme ervoor moet zorgen dat zijn partners in het buitenland aan bepaalde voorwaarden van het decreet voldoen, met name de eerbiediging van de fundamentele rechten van het kind (en alleen zijn eigen rechten). Daartoe moet een overeenkomst worden opgesteld tussen het organisme en zijn buitenlandse partners, waarvan een model is opgenomen in bijlage 7 van het adoptiebesluit. Deze modelovereenkomst bevat echter geen enkele verwijzing naar de bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

58. De samenwerking met het buitenland wordt goedgekeurd door de minister die bevoegd is voor adoptie, op advies van de administratie, door middel van een machtiging tot voorlopige samenwerking, voor een beperkt aantal dossiers. Uiterlijk drie jaar na de voorlopige samenwerking, gestaafd met verslagen, kan een definitieve toestemming worden verleend door de regering van de Franse Gemeenschap, die daaraan ook voorwaarden of voorbehoud kan verbinden³¹.

59. De samenwerking van adoptieorganismen met buitenlandse partners wordt dus nauwlettend omkaderd, maar voorziet geenszins in de bescherming van persoonsgegevens. De Autoriteit acht het van essentieel belang dat deze dimensie wordt geïntegreerd in de goedkeuring en voortzetting van dergelijke samenwerkingsverbanden, zowel ten behoeve van de adoptanten als van de te adopteren kinderen, rekening houdend met de hierna uiteengezette regels.

(b) Doorgifte aan België van gegevens over personen die buiten de Europese Unie verblijven: territoriale toepassing van de AVG

60. Overeenkomstig het vestigingscriterium³² zijn in België gevestigde verwerkingsverantwoordelijken onderworpen aan de AVG, overeenkomstig artikel 3.1. Wanneer gegevens over personen (kandidaat-adoptanten of te adopteren kinderen³³) die buiten de Europese Unie verblijven, worden doorgegeven aan de Belgische autoriteiten of organismen met het oog op internationale adoptie, is de AVG van toepassing op de verwerking van deze gegevens door deze Belgische autoriteiten of organismen, ongeacht de woonplaats van de betrokken personen.

³¹ Wanneer kandidaat-adoptanten een kind willen adopteren dat gevestigd is in een land waarmee geen enkel adoptieorganisme gemachtigd is om samen te werken, bepaalt het adoptiedecreet dat zij zich rechtstreeks moeten wenden tot de Autorité Centrale Communautaire (ACC). Deze Autoriteit (ACC) onderzoekt vervolgens de juridische situatie in het land van herkomst. Als de ACC de voortzetting van het adoptieproject goedkeurt, vertrouwt het de voortzetting van de omkadering toe aan een adoptieorganisme. Zie art. 39 en v. van het adoptiedecreet en art. 40 en bijlage 23 van het adoptiebesluit.

³² Zie eveneens het Europees Comité voor Gegevensbescherming, Guidelines 3/2018 on the territorial scope of the GDPR (Article 3) Version for public consultation, adopted on 16 November 2018, https://edpb.europa.eu/sites/edpb/files/files/file1/edpb_guidelines_3_2018_territorial_scope_en.pdf (en anglais).

³³ Zie bijlage 8, Modelverslag over het kind (Internationale adoptie), zoals bedoeld in artikel 20 van het adoptiebesluit en artikel 19 van het adoptiedecreet.

c) Doorgiften van persoonsgegevens vanuit België aan derde landen of internationale organisaties

61. In het kader van een internationale adoptie zullen er ook gegevensoverdrachten vanuit België naar landen buiten het grondgebied van de Europese Unie plaatsvinden. Deze gegevens kunnen zowel betrekking hebben op de kandidaat-adoptant als op het te adopteren kind dat in België woont. In dit opzicht wijzigt het ontwerp van besluit het adoptiebesluit om in een bijlage de inhoud van de naar het buitenland te verzenden informatie te specificeren aan de hand van een modelverslag over adoptanten dat naar het land van herkomst van het te adopteren kind³⁴ wordt gestuurd en een modelverslag over de adopteerbaarheid van het kind dat in België verblijft met het oog op internationale adoptie door adoptanten die in het buitenland verblijven³⁵. Deze documenten worden ondertekend door de verantwoordelijke ambtenaar van de Autorité Centrale Communautaire.

62. De Autoriteit herinnert eraan dat in dergelijke gevallen rekening moet worden gehouden met hoofdstuk V van de AVG (art. 44 tot 50).

- Bestaan van een adequaatheidsbesluit van de Europese Commissie (artikel 45 van de AVG)

63. Overeenkomstig artikel 45 van de AVG kan « een doorgifte van persoonsgegevens aan een derde land of een internationale organisatie plaatsvinden wanneer de Commissie heeft besloten dat het derde land, een gebied of één of meerdere nader bepaalde sectoren in dat derde land, of de internationale organisatie in kwestie een passend beschermingsniveau waarborgt. Voor een dergelijke doorgifte is geen specifieke toestemming vereist».

64. Volgens de informatie die op de website van de Autorité Centrale Communautaire is gepubliceerd³⁶, genieten de landen waarmee de adoptieorganismen van de Federatie Wallonië-Brussel samenwerken momenteel niet van een adequaatheidsbesluit³⁷. Het is daarom noodzakelijk om andere mogelijkheden te onderzoeken.

- Bestaan van passende waarborgen (art. 46 van de AVG)

65. Volgens artikel 46 van de AVG kan «bij gebrek aan een adequaatheidsbesluit van de Europese Commissie aangaande het passend niveau van de gegevensbescherming voor het land van

³⁴ Bijlage 14, zoals bedoeld in art. 32/3, 1ste lid van het adoptiebesluit en art. 361-2/1 van het Burgerlijk Wetboek (extrafamiliale adoptie); Bijlage 15, zoals bedoeld in art. 32/3, 2ste lid van het adoptiebesluit en art. 361-2/1 van het Burgerlijk Wetboek (intrafamiliale adoptie);

³⁵ Bijlage 16, zoals bedoeld in art. 32/3, 3de lid van het adoptiebesluit en art. 361-2/1 van het Burgerlijk Wetboek.

³⁶ <http://www.adoptions.be/index.php?id=1008>

³⁷ Zie de lijst van landen waarvoor de Europese Commissie een adequaatheidsbesluit heeft genomen : https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/data-protection/international-dimension-data-protection/adequacy-decisions_en

bestemming, een doorgifte van persoonsgegevens aan een derde land of een internationale organisatie door een verwerkingsverantwoordelijke of een verwerker alleen plaatsvinden mits zij passende waarborgen bieden en betrokkenen over afdwingbare rechten en doeltreffende rechtsmiddelen beschikken ».

66. Deze passende waarborgen kunnen worden verstrekt door³⁸:

- Een juridisch bindend en afdwingbaar instrument tussen bevoegde overheidsinstanties of -organen;
- Standaardbepalingen inzake gegevensbescherming die door een toezichthoudende autoriteit zijn vastgesteld en die door de Commissie zijn goedgekeurd³⁹ ;
- Een gedragscode overeenkomstig artikel 40 van de AVG;
- Een conform artikel 42 van de AVG goedgekeurd certificeringsmechanisme.

67. Onder voorbehoud van de toestemming van de bevoegde toezichthoudende autoriteit kunnen de passende waarborgen ook worden geboden door⁴⁰:

- contractbepalingen tussen de verwerkingsverantwoordelijke of de verwerker en de verwerkingsverantwoordelijke, de verwerker of de ontvanger van de persoonsgegevens in het derde land of de internationale organisatie; of
- bepalingen die moeten worden opgenomen in administratieve regelingen tussen overheidsinstanties of -organen, waaronder afdwingbare en effectieve rechten van betrokkenen».

68. In het licht van wat voorafgaat is de Autoriteit van mening dat het protocol voor samenwerking met derde landen op het gebied van adoptie moet worden herzien om passende waarborgen voor de bescherming van persoonsgegevens op te nemen.

- Ontbreken van passende waarborgen (afwijkingen voorzien in artikel 49 van de AVG)

69. Bij gebrek aan een besluit van de Europese Commissie op grond van artikel 45 of passende waarborgen op grond van artikel 46, voorziet artikel 49.1 van de AVG in de mogelijkheid van afwijkingen voor bijzondere situaties, met name als:

- de betrokkene heeft uitdrukkelijk met de voorgestelde doorgifte ingestemd, na te zijn ingelicht over de risico's die dergelijke doorgiften voor hem kunnen inhouden bij ontstentenis van een adequaatheidsbesluit en van passende waarborgen (a);

³⁸ Art. 46.2 van de AVG.

³⁹ Dergelijke standaardbepalingen werden nog niet aangenomen en kunnen daarom nog geen onmiddellijke oplossing bieden, maar deze optie is mogelijk voor de toekomst.

⁴⁰ Art. 46.3 van de AVG.

- de doorgifte is noodzakelijk voor de uitvoering van een overeenkomst tussen de betrokkene en de verwerkingsverantwoordelijke of voor de uitvoering op verzoek van de betrokkene genomen precontractuele maatregelen (b);
- de doorgifte is noodzakelijk wegens gewichtige redenen van algemeen belang (d).

70. De Autoriteit herinnert eraan dat, overeenkomstig de richtsnoeren van het EDPB, artikel 49 van de AVG en de afwijkingen daarvan restrictief moeten worden geïnterpreteerd, zodat de uitzondering niet de regel wordt. In navolging van de Groep 29 beveelt het EDPB in dit verband aan om "een stapsgewijze aanpak op basis van de best practices te volgen, waarbij eerst wordt onderzocht of het derde land een passend beschermingsniveau waarborgt en ervoor wordt gezorgd dat de geëxporteerde gegevens daar worden opgeslagen. Indien het beschermingsniveau niet onder alle omstandigheden adequaat is, dient de gegevensexporteur te overwegen passende waarborgen te bieden. De gegevensexporteurs moeten daarom eerst zoeken naar mogelijkheden om gegevens door te geven via een van de mechanismen waarin de artikelen 45 en 46 van de AVG voorzien, en alleen gebruik maken van de afwijkingen waarin artikel 49, § 1, voorziet indien dergelijke mechanismen ontbreken"⁴¹.

d) Informatieverstrekking aan de betrokkene

71. Ten slotte herinnert de Autoriteit eraan dat overeenkomstig artikel 13.1., f, en artikel 15.2., van de AVG de betrokkenen naar behoren moeten worden geïnformeerd over de doorgifte van hun persoonsgegevens naar een derde land, indien van toepassing, en over het al dan niet bestaan van passende waarborgen in dit verband. Zij verwijst naar de eerder gemaakte opmerkingen over de rechten van de betrokkenen (afdeling 6).

OM DIE REDENEN,

In het algemeen dringt de Autoriteit er bij de aanvrager op aan om, in overeenstemming met het legaliteits- en aansprakelijkheidsbeginsel, het wettelijke kader inzake adoptie dat binnen zijn bevoegdheid valt, te herzien in overleg met de functionaris voor gegevensbescherming, teneinde het in overeenstemming te brengen met de AVG, de WVG, artikel 22 van de Grondwet, artikel 8 van het EVRM en artikel 16 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (punten 9, 13-15).

Meer in het bijzonder verzoekt de Autoriteit de aanvrager om de volgende maatregelen te nemen :

⁴¹ Europees Comité voor gegevensbescherming, Richtsnoeren 2/2018 betreffende afwijkingen krachtens artikel 49 van Verordening (EU) nr. 2016/679, goedgekeurd op 25 mei 2018, blz. 4, https://edpb.europa.eu/sites/edpb/files/files/file1/edpb_guidelines_2_2018_derogations_fr.pdf.

a) een gegevensbeschermingseffectbeoordeling (GEB) uitvoeren (punten 33-35), hierbij onder meer rekening houdend met de volgende aspecten:

- Er voor zorgen dat het proportionaliteitsbeginsel en het beginsel van minimale gegevensverwerking in acht worden genomen door een systematische analyse van elke categorie gegevens die in de bijlagen bij het adoptiebesluit wordt vereist (punten 26-28);
- In het bijzonder met betrekking tot het verzamelen van biometrische gegevens, en met name DNA, van geadopteerde kinderen (punten 31 en 32):
 - o Zich ervan verzekeren dat de verwerking van biometrische gegevens noodzakelijk is met het oog op de nagestreefde doeleinden, nagaan of het niet mogelijk is dit doeleinde te bereiken met minder indringende middelen, niet in het algemeen verwijzen naar "biometrische gegevens" en, overeenkomstig het proportionaliteitsbeginsel, duidelijker de specifieke procedures bepalen (al dan niet biometrische) die de organismen kunnen toepassen om het te adopteren kind te identificeren;
 - o Aantonen dat aan de voorwaarden van artikel 9.2 van de AVG is voldaan:

b) het ontwerp van besluit amenderen, rekening houdend met de volgende opmerkingen:

- Vermelden wie (eventueel gezamenlijk) als verwerkingsverantwoordelijke optreedt (optreden) en voor welke soorten verwerkingen, teneinde de uitoefening van de rechten van de betrokkenen te vergemakkelijken (punt 21):
- Naar aanleiding van de uitgevoerde GEB de informatie verwijderen uit de bij het adoptiebesluit gevoegde modeldocumenten die niet in overeenstemming is met het proportionaliteitsbeginsel (punten 26-28);
- Ervoor zorgen dat de rechten van de betrokkene worden geëerbiedigd, met name door te waarborgen dat hij wordt geïnformeerd in de modeldocumenten die als bijlage bij het adoptiebesluit zijn gevoegd en door zijn recht op effectieve toegang tot zijn gegevens te regelen (punten 40, 42 en 70) ;
- Voorzien in een bewaringstermijn voor andere dan de in artikel 368-6 van het Burgerlijk Wetboek vermelde gegevens, met inachtneming van het beginsel van de beperking van de bewaring (punt 47);

c) passende technische en organisatorische maatregelen nemen om **een aan het risico aangepast beveiligingsniveau te waarborgen,** overeenkomstig artikel 32 van de AVG en artikel 9 van de WVG (punten 36-39);

- onder meer de ambtenaren van de voor adoptie verantwoordelijke overheidsdienst opleiden en bewust maken van de privacy, alsook de adoptieorganismen en de maatschappelijk werkers die verantwoordelijk zijn voor het verzamelen en verwerken van de gegevens (punt 38);

d) Met betrekking tot de **doorgifte van gegevens aan derde landen** in geval van internationale adoptie, aan de betrokkenen passende waarborgen, afdwingbare rechten en doeltreffende rechtsmiddelen bieden (punten 64-67) en de betrokkenen hiervan in kennis stellen (punt 70);

(e) de ontwikkeling van **rechtskaders** te overwegen om:

- Een gedetailleerder kader voorzien voor **de toegang tot de herkomst** van het geadopteerde kind (punt 43);
- Indien de GEB de noodzaak aantoonst om **DNA-gegevens** te verwerken, een passend rechtskader ontwikkelen voor de verzameling en verwerking van dergelijke gegevens en passende waarborgen bieden voor de grondrechten en de belangen van de betrokkene (punt 32).

(get.) An Machtens
Wvd. Administrateur,

(get.) Alexandra Jaspar
Directeur van het Kenniscentrum